

Brotherhood

Parasha Mikeitz

la Artzwell - Stae Chmash

As noted before, Joseph knew that his dreams were prophecies that had to be fulfilled, and he knew that he had to do all in his power to bring about that result. This is why the Torah stresses that when he saw them he remembered the dreams. He also knew that the two dreams had to be fulfilled in sequence, the first and then the second. So far, ten brothers had bowed, but his first dream called for all eleven; therefore, he had to engineer Benjamin's appearance with the brothers, and only then could Jacob come, for the fulfillment of the second dream. Were it not for his obligation to carry out the dreams, Joseph would never have allowed his father to languish for so many years without knowing that his beloved Joseph was alive. [The Midrash, however, explains that Joseph kept the secret from Jacob because of the oath imposed by the brothers.] And he would have been guilty of a serious sin in inflicting anxiety on Jacob, first by sending his brothers home without Simeon and then by demanding that Benjamin be brought to him. Similarly, the anxiety Joseph later inflicted upon them by hiding the goblet in Benjamin's sack was for the sole purpose of testing their love for Benjamin before allowing him to travel with them (Ramban).

מלאכים 1

פרשתנו לוטה בערפל סמיך מאוד, והתמיהות בה רבות וגדולות מאוד: מדוע לא התגלה יוסף לאחיו מיד כשפגש בהם בפעם הראשונה? ומדוע התנכר לאחיו וציערם כל כך הרבה? ועוד, מדוע נתן לאביו לחיות ימים כה רבים בתחושת שכול ואבל עליו ועל שמעון? אין אנחנו יכולים לתאר את גודל צער ויגונו של יעקב אבינו על בן זקוניו יוסף. כל בני משפחתו של יעקב השתדלו

2

השלייה הקדוש (תורה שבכתב צאן יוסף) מציב קושיה יסודית בענין, וז"ל: ינדע מעלת השבטים גדולה עד מאד, שבודאי מעלתם יותר ממעלת מלאכי השרת, והם בסוד י"ב צירופי שם הוי"ה. [ובכן] איך יתפוס השכל זה הדבר שבני עליה כאלה יעשו ביחד העבירה הגדולה שבכל העבירות שבעולם, דהיינו רציחה, ודימו להרוג את יוסף? ובפרט להרוג איש צדיק עמוד יסוד עולם? ודבר כזה אינו עושה אפילו רשע גדול?

3

המפתח להבנת הענין טמון בדברי חז"ל (ב"ר פרשה פי"ד ו'), וז"ל: "... אלת תנולדות יעקב יוסף... כל מה שאירע לזה אירע לזה... מה זה בכור אף זה בכור... מה זה אחיו שונא אותו אף זה אחיו שונאים אותו, מה זה אחיו בקש להרגו אף זה בקשו אחיו להרגו..."
עוד אמרו חז"ל (ב"ר פי"ד י"ח לגירסת הרד"ל שם): "אמר הקב"ה: אתם מכרתם בזה של רחל בעשרים כסף מעות שהן חמש סלעים, לפיכך יהיה כל אחד ואחד מפריש ערך בנו חמש סלעים במנה צור"י.

מדיוק לשון המדרשים (ראה גור אריה בראשית ל"ז ב') נלמד שההתנגדות ליוסף היתה מכוונת אל העובדה שיוסף היה נחשב לבכורה של רחל, וכשם שעשו התנגד ליעקב בשל בכורתו, כך, להבדיל אלף אלפי הבדלות, האחים התנגדו ליוסף מחמת בכורתו.
הדבר אין צריך לפנים שאין מדובר כאן בשנאה פשוטה וחומרית, אלא בהתנגדות הנתמכת בכוונה טובה - בשיטה שכלית המבוססת על דיני התורה, לפי דעתם.

4 השלייה הקדוש מאריך לבאר את הענין, וכה הם תמצית דבריו: שתי בחינות מלכות ישנן בישראל - מלכות יוסף ומלכות יהודה. מלכות יהודה היא המלכות העיקרית והתכליתית, אך לפני שאותה מלכות תוכל להתגלות צריכה לקום מלכות נוספת - מלכות יוסף - שמטרתה לאגד את העם, ועל ידי זה יהיו כלל ישראל מוכנים לקבל על עצמם את מלכות יהודה.

וממשך השלייה: "והשבטים לא הבינו דבר זה [שיש צורך שתקום מלכות יוסף כדי להכשיר את הקרקע לגילוי מלכות יהודה], רק היו סוברים שהוא [יוסף] מבקש המלוכה בעצם - לו ולזרעו. על כן [השבטים] הלכו דוניתא לבקש נכלי דתות, כלומר לדון אותו בדת תורת. והסכימו כולם שהוא בן מות אפילו בני בלחה וזלפה אוהביו הסכימו כן מצד דין ודין, מאחר שחולק על מלכות בית דוד, וכל החולק על מלכות בית דוד כחולק על השכינה. וזהו ענין מה שאמרו רז"ל: שתפו השכינה עמכם, כלומר כי חולק הוא על השכינה מאחר שחולק על מלכות

בית דוד"

5 נבאר הדברים בעייה: בכור לאה - יהודה - נשא בקרבו את כוח המלכות התכליתית. אכן גם לבכור רחל - יוסף - היה מקום בבנין מלכות ישראל. השבטים לא ידעו זאת וחשבו שכל ענין המלכות מתרכז אך ורק ביהודה. לכן הם לא האמינו לחלומות יוסף - שגילו על מקומה של מלכות יוסף בבנין המלכות של ישראל. יוסף, מאידך, ראה לנכון לספר את חלומותיו לאחיו כי קווה שהשבטים יקבלו גם את מלכותו ועל ידי זה יתאחדו יחד כל השבטים, כמו שכתב הרמב"ם בענין המלך (ספר המצוות קע"ג): "יקבץ כל אומתנו וינהיגנו"

6 מאחר והשבטים לא ידעו שיש מקום למלכות יוסף, חשבו שכונתו של יוסף היא להשתרר עליהם. ובמקום להתאגד ולהתאחד סביב יוסף - התנגדו לו, עד שהגיעו הדברים לחטא מכירת יוסף אשר פילג והבדיל את כלל ישראל לגמרי.
על פי יסוד זה מובנים היטב דברי חז"ל שאמרו (סנהדרין ק"ב ע"א): "בשכם מכרו אחיו את יוסף בשכם נחלקה מלכות בית דוד". וביאורם, שבמכירת יוסף נזרע זרע הפירוד והפילוג של שתי הבחינות, בחינת רחל ובחינת לאה, ושנים רבות לאחר מכן נבט אותו זרע, והדבר גרם לפילוג הנורא בין מלכות בית דוד לבין מלכות יוסף ואפרים.

7 ואמנם מגלים לנו חז"ל שלמרות שהשבטים כיוונו לשם שמים, היתה מעורבת באותה התנגדות ל"בכורה של רחל" מידה נסתרת שאינה לשם שמים - בחינה דקה כעין יצלי של עבירה שנראה רק לעינו המעמיקה של הקב"ה הבורח ובודק כליות ולב. אותה נקודה שלא לשמה נבעה מקנאה ליוסף מחמת מעלתו המרוממת - שהיה נבדל ומיוחד מיתר האחים (ע"פ המהר"ל גור אריה בראשית ל"ז א'). האחים התקשו להודות בכך שהם חסרים כלפיו, ועליהם להתבטל אליו.

אמנם אילולי אותה קנאה היו מקבלים את מלכותו של יוסף באהבה, וכל שבטי ק"ה היו מתאגדים יחד. וביאורו, שאילו היו השבטים מודים ביתרונם ובמעלתו של יוסף - שהיה מיוחד כל כוחותיו לתכליתם (המידה הנקראת "יסודי") - או אז היו מתאמצים להחזיק בענינו - והיו עושים כולם אגודה אחד לעשות רצון הקב"ה. אכן אותה קנאה דקה מנעה בעדם לבדוק אולי יש טעות בידם,

8 כאשר נפגש יוסף לראשונה עם אחיו, הוא נזכר בחלומותיו, שניבאו על האחדות שתיגרם על ידו וסביבו. הוא התנהג בחכמה: הוא ציוה מיד לאסור את מי שהשליך אותו אל הבור - את שמעון. הוא עשה זאת במטרה להביא את שמעון ויתר השבטים לתשובה - כי בראות השבטים עונש שבא עליהם מידה כנגד מידה, בודאי יתרחו בתשובה על שמכרו את יוסף, ואמנם יוסף הצליח לעוררם לתשובה, ומיד באותו מעמד אמרו האחים (בראשית מ"ב כ"א): "ויאמרו איש אל אחיו, אבל אשמים אנחנו על אחינו... על כן באה אלינו הצרה הזאת".

17 Joseph had them placed under arrest for three days. 18 On the third day, Joseph said to them, "If you do as I say, you will live. I fear the God." 19 We will see if you are really being candid. One of you will be held hostage in the same building where you were kept under arrest. The rest can go and bring supplies to your hungry families. 20 Bring your youngest brother here, and your claim will be substantiated. Then you will not die."

ראשית יש להתעורר מן ההתפעלות של המדרש "ראה מה זימן הקבי"ה לאותו צדיק" עד כמה חז"ל רוצים לעורר אותנו בכל הזדמנות כי בנוגע ללימודים בהשגחת ה' צריך האדם להיות ער לכל דקדוק שיוכל לדקדק מתוך הפסוקים להרגיש עוד הכרה בנועם הליכות יד ה' והשגחתו הפרטית. ופי' בהגיגונו מוסר שכאן ההערה היא עד כמה הקבי"ה שוקל במשקל דק כחוט השערה ממש כמה צער ויסורין היו צריכין לבוא על יוסף, ובכך מצמצם את השיעור של אכזריות המכירה וצער הפרידה מאביו הצדיק וכל היסורים הנוראים של העת ההיא בדייקנות נפלאה - עד כאן ותו לא, וכאשר לפי חשבון שמים אינו מוצדק שיסבול יוסף נוסף על הכל גם אי נעימות של ריח רע, אז מיד מזמינים לו ריח של בשמים כדי שיתעדן נפשו בשעה שהרות מנשבת בהם כי אין לצערו יותר מן המדה. מבהיל על הרעיון להתבונן עד כמה הוא דקדוק הבורא יתברך שמו* והשגחתו הפרטית על האדם כחוט השערה ממש.

19 השלב השני - "והביאו את אחיכם הקטן אלי"

יוסף ביקש להעצים את תשובתם. לשם כך העמיד את השבטים בנסיון הדומה לחטא המכירה. הוא דרש להביא את בנימין למצרים*, כדי שהאחים יבייחו את אהבתם וחבתם לבנה של רחל. (כיון ששורש שנתא השבטים מתחילה היה מחמת הקינאה בבחינת רחל, ולא רק שנתא אישית ליוסף).

It would be sacrilegious for me to do this. In response to Judah's conrtrite statement that God was punishing the brothers for an old sin, Joseph replied that he would never punish people for a sin that they had not committed against him. The only guilty party, from his point of view, was Benjamin, and only he would be punished. The others would go free (Sfomo).

To Judah, however, Joseph's answer made it apparent that this was not a Divine punishment for their former sins or else all of them would have been enslaved. It was either the viceroy's capriciousness, or the result of some sin of Benjamin. Therefore, from this point on, Judah began exercising his responsibility to do whatever he could for Benjamin (Haamek Davar).

21

16 So Judah said, "What can we say to my lord? How can we speak? And how can we justify ourselves? God has uncovered the sin of your servants. Here we are: We are ready to be slaves to my lord - both we and the one in whose hand the goblet was found."

17 But he replied, "It would be sacrilegious for me to do this. The man in whose possession the goblet was found, only he shall be my slave, and as for you - go up in peace to your father."

22

למה היה

הכל בידי שמים וכל מה שקורה להאדם מגיע לו מן השמים. אלא הענין הוא שבכל המתרחש יש שני דרכים לפני האדם איך להבין דרכי השגחת ה' עמו - או שהם גזרות או שהם נסיונות, וכאשר הבינו השבטים כי תביעת המושל עליהם לקחת אותם לעבדים אעפ"י שהכל נעשה ע"י בעל בחירה עכ"ל קבלו הדבר כגזרה מן השמים כי מצא בעל חוב מקום לגבות את שטרו ועליהם להצדיק את הדין אבל כאשר נתחלפה התביעה מעליהם על בנימין - ועליו הלא אין שום חוב - הבינו כי אין בזה משום גזירה אלא נסיון הוא לראות עד היכן מוכן יהודה למסור נפשו בעד בנימין כאשר אדם בעל בחירה עומד לנגדו, כי הלא עבדך ערב את הנער!

24

* תחילת התגלות האיחוי בפועל היתה בימי שאול, כאשר התפתחה אהבה עזה בין דוד ויחונת. בפרשת החיצים המתוארת בנביא (שמואל א' ב' י"ב), טמון רמז כי עדיין לא הושלם האיחוד (החץ רומז ללשון הרע ושנאה), ויחונת רמז לדוד שעליו לברוח ולהיבדל מבחינת מלכות בית יסף. במשך הזמן אותן בחינות חזרו והתפלגו לגמרי - ועשרת השבטים התפלגו מממלכת בית דוד, והמליכו עליהם מלך מבני יוסף.

25

וענינו צופות ליום בו יתאחה הקרע בשלימות, כמתואר בנביא (יחזקאל ל"ז ט"ו, - הפטרת ויגש): "ואתה בן אדם קח לך עץ אחד וכתוב עליו ליהודה ולבני ישראל חבר. ולקח עץ אחד וכתוב עליו ליוסף עץ אפרים וכל בית ישראל חבר. וקרוב אותם אחד אל אחד לך לעץ אחד, והיו לאחדים בידך... כה אמר ה' אלוקים הנה אני לוקח את עץ יוסף... ונתתי אותם עליו את עץ יהודה ועשיתים לעץ אחד והיו אחד בידך... ועשיתי אותם לגוי אחד בארץ... ומלך אחד יהיה לכלם למלך, ולא יהיה עוד לשני גוים ולא יחצו עוד לשתי ממלכות עוד..."

23

להביא לתיקון השלם של חטא מכירת יוסף. ואמנם האחים עמדו בנסיון, ויהודה - בכור לאה - מסר את נפשו על בנימין בנה של רחל, וכן אמרו חז"ל (ב"ר צ"ג ט'): "א"ר חייא בר אבא: כל הדברים שאת קורא שדיבר יהודה ליוסף בפני אחיו עד שאת מגיע יולא יכול יוסף להתאפק, היה בהם פיוס ליוסף, ופיוס לאחיו ופיוס לבנימין. פיוס ליוסף - לומר ראו היאך הוא נותן נפשו על בניה של רחל, פיוס לאחיו - לומר ראו היאך הוא נותן נפשו על אחיו." פיוסו של יהודה נגע ללבו של יוסף וגרם להתגלותו, וכסיום דברי חז"ל שם: "פיוס לבנימין - אמר לו, כשם שנתתי נפשי עליך כך אני נותן נפשי על אחיך - יולא יכול יוסף להתאפקי (בראשית מ"ה א'). פי' שיוסף חש שאהבתו כלפי יהודה גואה - כמים הפנים לפנים - וזה היה לו לאות כי החטא תוקן בשורשו * ובכן ידע יוסף כי הגיעה העת להתגלות אל אחיו - בבחינת "יוסרה קנאת אפרים" (ישעיה י"א י"ג, מבואר לקמן).

חרי הוראנו לדעת כיצד כל מעשי יוסף כוונו אל המטרה: לנסות את האחים ולרוממם מחטא המכירה. ואכן מיד כאשר הושלם התיקון וחזרה ובשלה בלב השבטים ההחלטה וההסכמה לקבל את מרות מלכות יוסף, לא התממה יוסף עוד רגע קט ומהר להתגלות לאחיו. נדבר זה סימן לגאולה העתידה: "כמו כן יהיה בעת קץ שלא יעכב המקום אף רגע. וזה שנאמר 'אני ה' בעינת אחישנח', כשיבוא העת יהיה חיש מהר" (פרי צדיק ויגש א').

10 Why did Joseph arrest his brothers for three days? What were his intentions? The Rav believed that the answer lies in an integral precept of תשובה. Basically, no sinner can obtain expiation (כפרה) without first paying a debt to G-d. ר' אליעזר בעל הרוקח וחסידיו אשכנזי denominated this as תשובת המשקל (i.e. a payment in pain, commensurate with the joy derived from the זמא). The sinner must weigh the joy derived from the sin, and devise a method, by which he inflicts pain on himself, to such a degree, that the resulting pain outweighs the joy obtained from the sin. This concept is predicated on the premise that the sinner owes a debt to G-d to the extent of the pleasure derived from the sin, and that he must repay that debt by experiencing the same degree of pain: There is no כפרה unless this debt is repaid. The בעל הרוקח talks of תשובת המשקל in radical terms, and suggests that the sinner take upon himself a way of life which will be a source of excruciating pain. The sinner repays G-d, with צער, for his ill begotten pleasure.

13 For example, G-d wanted a קרבן from Abraham. Abraham offered a ram to G-d instead of his son - וייעלחו לעולה תחת בניו. This method of תשובה is based upon ויעלחו לעולה * תחת בנו. G-d accepted a substitute for the קרבן. Similarly, the Ramban notes, that when the sinner sees his קרבן חטאת burning on the מזבח, then the sinner must recognize that he should be treated in the same manner. He deserves to be burnt, just as the קרבן, in punishment for his sins. But, G-d, ברחמי, accepts a substitute payment of a קרבן. This is called תשובה by

15 זאת עשו וחיו (בראשית מ"ב, י"ח) *
Do this תשובה and you shall live.
If you regard your incarceration as כפרה, as a means of substitution, of making a symbolic payment, of three days, for your sin in imprisoning Joseph for twenty years, then וחיו - you will live and be expiated. This was the principle of substitution - ויעלחו לעולה תחת בנו. The brothers immediately recognized this, and said:

16 And they said one to another, 'We are surely guilty concerning our brother, for we saw the distress of his soul when he beseeched us, and we would not listen, therefore has this distress come upon us. And Reuben answered them saying, 'Did I not say to you, "Sin not against the child," and you would not listen; and now indeed is his blood sought.'³

11 Most Rishonim, as well as the בעל שם טוב and the גרי"א, disagree with המשקל. They concede that the concept is correct, and that the sinner certainly owes G-d a debt for the joy that he derived from his illicit activity. However, they quote the Ramban (introduction to Yayikra), who explains that תשובה presupposes an element of substitution. תשובה is based on שם חיה. The Torah does not use the word אלקים with respect to קרבנות; it only uses שם חיה. The reason is that מ-ל reflects דין and judgment, which, by definition, precludes G-d from accepting תשובה. From the viewpoint of strict JUSTICE, derived from מ-ל, man who sins, must be punished in full for his sins, and must experience pain in an amount commensurate with his illicit pleasure.

12 תשובה can, however, be obtained through the שם of חיה, which denotes רחמים. Through שם חיה, G-d forgoes payment of the full debt. G-d recognizes that complete תשובה is too difficult for mortal man. Therefore, G-d settles for payment of less than the entire debt, just as the creditors of an impending bankrupt, settle for a lesser amount than what is owed. A

14 This is what Joseph did to his brothers. The brothers sold Joseph as a slave. The penalty for kidnapping and selling into slavery is death - נוב איש ומכרו מות קמת. Joseph said that he would be satisfied, as far as כפרה is concerned, with a token payment, of their being arrested for three days, and that this would expiate their having imprisoned Joseph for over twenty years. Abraham had taught us not to ask for תשובת המשקל. He taught that the צער of תשובה need not always be commensurate with the joy of the חטא, and תשובה need not be implemented in the same manner as the חטא. Joseph applied the method of תחת בנו, substitution, in order to accelerate his brothers' כפרה. He said:

17 Shabbat Shurim - R. Miller
כל מדותיו של הקב"ה מדה כנגד מדה.
'All the measures of God are measure for measure' is a principle stressed by our Sages.⁴ While we cannot always understand God's reasons for chastising us, we must at least examine the nature of the distress that has been brought upon us in order to see if we can find a clue as to some past sin that has come home to roost, and on finding such a sin, we must endeavour to remedy it.

If we examine Joseph's behaviour towards his brothers before he finally revealed himself to them, we see that he is prompting them at each stage to remember some part of their ill-treatment of him. They threw him into a pit, and now they are thrown into a pit.⁵ They accused him of slandering them before their father, and now they are slanderously accused of spying.⁶ They gave him over into Egyptian slavery, and now they themselves had to say to the Viceroy of Egypt, 'We are slaves to our master'.⁷ They ignored their father's suffering when they sold Joseph, and now Judah had to defend Benjamin with the plea 'How can I go up to my father, when the lad is not with me, and see the misery that will come upon my father'.⁸

26 What was the חטא השבטים? The Rav explained that their חטא consisted of their

failure to appreciate the חסדי ה' which were bestowed upon them. Man does not appreciate

G-d's kindness to him. The greatest blessing which G-d can bestow upon man is:

הנה מה טוב ומה נעים שבת אחים גם יחד.

How sweet and wonderful it is when brothers dwell together.

Though this *Pasuk* referred originally to Moses and Aaron, it has universal applicability. The love and cooperation of brothers lies at the very root of the emergence of כנסת ישראל. The original כנסת ישראל represented a community consisting of twelve people, and, conversely, this twelve person community was the frame of reference of the כנסת ישראל. This community of twelve should never have been split, and its integrity should not have been affected. Had love and peace prevailed among the brothers, the גאולה would have occurred much earlier, and the community would have been realized in a very different manner. Had the brothers not quarreled, Jewish destiny would have been implemented differently. The alienation of *Joseph*,

27 The מכירת יוסף was not an individual, single event, which occurred only once at a particular time. It is more than that. The מכירת יוסף continues to influence Jewish history by implanting divisiveness among Jews, and stifling the growth of the כנסת ישראל. As a root of that event, we find a simple unawareness and lack of sensitivity on the part of the brothers, which ultimately led to the מכירת יוסף. This type of callousness continues to plague the ✧

Jewish people.

a wild beast ate him. Then let's see what will become of his dreams!"

21 Reuben heard these words and tried to rescue [Joseph]. "Let's not kill him!" he said.

22 Reuben tried to reason with his brothers. "Don't commit bloodshed. You can throw him into this well* in the desert, and you won't have to lay a hand on him." His plan was to rescue [Joseph] from [his brothers] and bring him back to his father.

23 When Joseph came to his brothers, they stripped him of the long colorful coat that he was wearing. 24 They took* him and threw him into the well. The well was empty; there was no water in it.

25 The [brothers] sat down and ate a meal. When they looked up, they saw an Arab* caravan coming from Gilead.* The camels were carrying gum,* balsam,* and resin,* transporting them to Egypt.

26 Judah said to his brothers, "What will we gain if we kill our brother and cover his blood? 27 Let's sell him to the Arabs and not harm him with our own hands. After all, he's our brother, our own flesh and blood." His brothers agreed.

28

12 [Joseph's] brothers left to tend their father's sheep in Shechem.* 15 Israel said to Joseph, "I believe* your brothers are keeping the sheep in Shechem. I would like you to go to them."

"I'm ready," replied [Joseph].

14 "Then see how your brothers and the sheep are doing," said [Israel]. "Bring me a report."

[Israel] thus sent him from the Hebron valley, and [Joseph] arrived in Shechem. 15 A stranger* found him blundering about in the fields. "What are you looking for?" asked the stranger.

16 "I'm looking for my brothers," replied [Joseph]. "Perhaps you can tell me where they are tending the sheep."

17 "They already left this area," said the man. "I heard them planning to go to Dothan.*"

Joseph went after his brothers and found them in Dothan. 18 They saw him in the distance, and before he reached them, they were plotting to kill him.

19 "Here comes the dreamer!" they said to one another.* "Now we have the chance! Let's kill him and throw him into one of the wells. We can say that

Anyone who knows the story of *Chamukah*, knows also that, following the Hasmonean

victory, the entire *Yisrael* underwent a vast transformation vis a vis their relationship with

G-d and *Torah*. Prior to this victory, the relationship between G-d and the Jews was tenuous.

Hundreds of thousands of Jews became Hellenists, to such an extent, that they defiled the

Temple, and the like. After the Hasmonean victory, and after the miracle of the *Menorah*,

things changed drastically. Jews began to believe in *Yisrael*, observe the *Mitzvos*, etc.

אני לא צריך בית באף אחד מהחגים האחרים. אני יכול לאכול מצה ברחוב. אני יכול לתקוע בשופר בכביש. בסוכות בוודאי שאני נמצא ברחוב. בשבועות אני יכול ללמוד תורה איפה שאני רוצה. רק בחג אחד בלבד, בחנוכה, אני באמת צריך בית. אני חייב להדליק נרות בפתח הבית. כי איך אני יכול להמשיך לעבוד דרך כל פתחי הבתים והשערים, אם אין לי אור להדריך לי את הדרך?!

ביתי הוא הקביעות שלי. זה תוך תוכי. שם אני גר, שם אני נושם, זהו מקומי בעולם. ואיך אני יכול להגיע לשם? רק אור יכול לפתוח ולהאיר לי את הדרך.

32 עתה נראה לנו

נר חנוכה מונה להניחה על פתח ביתו מנחה. כי כרזו דל על פי הגמ' משפחה החילוניות הם יראה וזיינו שהארץ נר חנוכה הוא להגיע לירושלם שמים. לואל לריר האדם להדליק נר לקרב לבו לירושלם ית' כי כל המצות חסימים לאדם לעבודת כס'ים כפי מובקש של האדם. ופתח ביתו הוא נקודת פתיחה שכל קודם הפתחות מחשבות לבו להפחית מחשבות המרובין כי רבות מחשבות כלל איש ונק רס'ר. אבל נקודת כניל היא אלל מפחה הלב. ונר חסכה מושיל לשמור דלתות שמרי הלב כניל. ואם פי דר בעלי פי' מי שהיא דליק ואין לו מחשבות אשר לא להי' חסכה. ימים בחגון הסוכה לרס'ר כי חלוטם ונקיים ית' בכל מקום שימך מקום הארץ גם לרס'ר. והכו :

* The *Chanukah* is, thus, not so much directed at the miracle of the candles, but is to demonstrate that the Jews returned from the brink of total assimilation and adopted the *Torah*, and reestablished their unique relationship with G-d. This reconfirmation can, and will, occur again through *Chanukah*.

30 Chanukah - R. Apischof

The flames of the menorah are small and silent.

On the first night of Chanukah we light one candle, one flame. Small and silent. We walk into the room and we barely notice its presence. It's there but it's very subtle. Like our souls, the flame is there but it is very, very subtle.

As we hurtle through a thousand things that fill our days with noise and confusion and countless loose ends, it's very easy to lose track of our souls. There's just too much going on. There are family obligations, kids, school, the office, dating, vacations, the six o'clock news, the fortunes of our favorite teams, making dinner, reading our E-mail, getting the car fixed, returning overdue books, returning calls, paying the bills and surfing the Web. And amidst all of this we're supposed to remember that each of us has a soul? That deep down there is an inner essence that also wants and needs a bit of attention? That there is a part of us that wants to do more than tasks and errands; that longs to touch a bit of the infinite, the luminous, the precious and the divine in our lives? But how?

The answer is by taking one small spiritual step at a time. The answer can be found in lighting the Chanukah menorah. Each night of lighting is an opportunity to nurture our souls by introducing an element of inspiration into our lives. The flames we light on the menorah possess the ability to resonate with our own inner flames—to kindle and fan the flames of our souls.

We know that life makes all sorts of demands on us, but deep down, we all sense that there are certain intangibles that represent the essence, the soul of our lives. The lighting of the menorah creates a new space in our lives. A space where we can, for a while, divest ourselves of everything else that tugs at

us and focus on the "deep down" of life. Who we truly are—deep down. Who we want to be—deep down. What we want to do with this brief time we call life, what we want to stand for and what we want to do—deep down.

33 In many ways the Jewish home and the Jewish family are central to Chanukah. The revolt against the Greeks was spear-headed by a family, the Hasmoneans. Another family, Chanah and her seven sons (all of whom gave their lives rather than denying their devotion to God), stand as the ultimate symbol of dedication to Judaism. According to Jewish law, one should always try to light the menorah when the entire family is gathered together. The Talmudic terminology for the obligation to light the menorah on Chanukah is *ner ish u'bayso*, "one candle for each man and his household."

34 ביום הכיפורים הקב"ה מוחל לנו על עוונותינו. בשמחת תורה אנחנו רוקדים עד שלא נשארות עבירות. אבל זה עדיין לא עונה על השאלה: "מתי ה' יתקן את ליבנו - מתי הקב"ה יסיר מליבנו את כל הכאב והשנאה? מתי אנחנו נרפאים? מתי הקב"ה מחזיר לנו את הקדושה, שבה אנחנו שוב יכולים לראות את האור שבאנשים אחרים, ולהצליח לברך אותם בליבנו? מתי נכיר את האור שבתוכנו ובתוך כל האנשים הקדושים שמסביבנו?"

35 והתשובה ידידים יקרים היא: בחנוכה! חנוכה הוא זמנם של המכבים, צאצאיו של אהרן הכהן. המיוחדות של אהרן היתה עשיית שלום בין אדם לחבירו. איך בן-אדם יכול לעשות שלום בין אנשים? אהרן הכהן היה ברמה שבה הוא יכל לגנות את ליבו של השני מכל שנאה וכאב. רק אחרי הניקוי הזה הבן-אדם השני הצליח לראות את האור שבאחרים, ולעשות שלום עם כל העולם שמסביבו. זוהי ברכה מאוד מיוחדת שהוא מסר לנו. אם כל פעם שאני טועה אני מרגיש מרירות כלפי אחרים, זה רק מפני שאני מרגיש מרירות כלפי עצמי. בכל המרירות הזאת אני מתרחק יותר ויותר מנשמת ומליבי. יכול להיות שהקב"ה מתקן לי את הנשמה ביום הכיפורים, אבל רק בחנוכה האור הגדול הזה נכנס לליבי. ובכן, כשאני עומד לפני מראה בחנוכה, אני רואה בן-אדם נפלא במקום שמנדריק.